

Tilsynssaker mot helsepersonell

Kristin Cordt- Hansen

John Agnar Johansen

Statens helsetilsyn

I Tidsskriftets januarnummer (s. 50–51) skriver Thorbjørn Axelsen om helsepersonelloven og behandlerens rettsstilling. Det gir oss anledning til å redegjøre for Helsetilsynets ansvar og oppgaver.

Lovgrunnlaget

Tilsynsoppgavene følger av lov om statlig tilsyn med helsetjenesten § 1: «Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med helsetjenesten i landet og skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i lover og forskrifter». Etter samme lovs § 2 skal Helsetilsynet i fylket (som tidligere het fylkeslegen) føre tilsyn med alt helsevesen og alt helsepersonell i fylket. Helsetilsynet skal gi råd, veiledning og opplysninger som medvirker til at befolkningens behov for helsetjenester blir dekket. Helsetilsynet i fylket skal informere Statens helsetilsyn om forhold som tilsier advarsel, tilbakekall av autorisasjonen, eller andre administrative reaksjoner etter lov om helsepersonell. I tillegg til psykologer omfatter autorisasjonsordningen 26 ulike helsepersonellgrupper.

Helsetilsynet har også det faglig overordnede tilsynet etter sosialtjenesteloven. Saksbehandlingen utføres i samsvar med forvaltningsloven og god forvaltningsskikk.

Helsepersonells plikter følger særlig av helsepersonelloven, der § 4 om forsvarlighet er sentral: «Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellets kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig».

Saksbehandlingen

Etter helsepersonelloven § 55 og pasientrettighetsloven § 7–4 har pasienter eller pårørende rett til å be tilsynsmyndigheten om å vurdere reaksjoner mot helsepersonell som de mener har brutt helsepersonellovens bestemmelser. Slike henvendelser rettes til Helsetilsynet i fylket.

Helsetilsynet kan også på eget initiativ opprette en sak, for eksempel etter informasjon fra andre deler av helsetjenesten. Når Helsetilsynet i fylket har innhentet tilstrekkelig informasjon, avgjøres saken i forhold til om det foreligger brudd på plikter etter helsepersonelloven. Helsetilsynet i fylket behandler saken ved å innhente nødvendig informasjon, for eksempel journaler og annen skriftlig dokumentasjon, samt uttalelse fra implisert helsepersonell.

Helsetilsynet i fylket oversender bare saken til Helsetilsynet sentralt dersom det mener at det er grunnlag for reaksjoner. Helsepersonellet blir i slike tilfeller varslet om at Helsetilsynet vurderer reaksjoner, og at de gis anledning til å uttale seg. Helsepersonell som er involvert i en tilsynssak vil da motta en orientering om de reaksjoner som vurderes, en saksfremstilling og kopi av sakens dokumenter for kommentarer.

Statens helsetilsyn kan gi advarsel til helsepersonell som «... overtrer plikter etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, hvis pliktbruddet er egnet til å påføre pasienter en betydelig belastning.» (helsepersonelloven § 56). Dersom helsepersonellet utøver sin virksomhet på en måte som er uforenlig med forsvarlig yrkesutøvelse, kan Helsetilsynet med hjemmel i helsepersonelloven

§ 57 tilbakekalle deres autorisasjon. Forutsetningen for at de ulike reaksjonsformene skal brukes, er at Helsetilsynet kan dokumentere at det foreligger forhold som gir grunnlag for reaksjon. Når helsepersonellet senere eventuelt søker om ny autorisasjon, må de selv derimot godtgjøre skikkethet.

De ansatte i Helsetilsynet utgjøres av jurister og leger, sykepleiere, psykologer og annet helsepersonell. Skjønnsutøvelsen i saksbehandlingen skal bygge på erfaring fra tilsyn, og på fagkunnskapen som på det aktuelle tidspunktet innen fagområdet er allment akseptert som best egnet. Ved den faglige vurderingen bygger Helsetilsynet som hovedregel på likemannsprinsippet, dvs. at sykepleie-faglige spørsmål vurderes av sykepleiere, psykologfaglige spørsmål vurderes av psykologer osv. I alle saker blir det vurdert om det er nødvendig å innhente sakkyndig vurdering eksternt. Påklaget helsepersonell har rett til å uttale seg om den sakkyndige uttalelsen. I noen saker vil ikke likemannsprinsippet være aktuelt. Dette gjelder f.eks. i saker vedrørende seksuell utnyttning av pasient, eller vurdering av helsepersonell med rusproblemer. Hensynet til at like tilfeller skal behandles likt står sentralt i alle saker når vedtak skal fattes.

Helsepersonellrets rettssikkerhet

Saksbehandlingen i Helsetilsynet følger det kontradiktoriske prinsipp som ellers i forvaltningen. Helsepersonellet har anledning til å la seg representere ved advokat, og kan belyse saken på alle måter de finner hensiktsmessig. Før en sak om tilbakekall av autorisasjon blir avsluttet, gis helsepersonellet dessuten anledning til å møte i Helsetilsynet for å legge frem sin sak muntlig. På dette møtet har helsepersonellet anledning til å møte med advokat eller annen representant dersom helsepersonellet ønsker dette. Vedtak om å tildele administrativ reaksjon kan påklages av helsepersonellet til Statens helsepersonellnemnd. Der gis også helsepersonellet adgang til å møte for å legge frem saken sin muntlig. Vedtak i Helsepersonellnemnden kan bringes inn for retten, som kan prøve alle sider av vedtaket. På denne måten anses helsepersonells rettssikkerhet å være godt ivaretatt.

Tilsynssaker i 2003

Helsetilsynet i fylkene oversendte 203 saker til Helsetilsynet sentralt i 2003. Statens helsetilsyn ferdigbehandlet 172 tilsynssaker i 2003. Det ble til sammen gitt 125 administrative reaksjoner i 2003. Av disse er 19 påklaget til Statens helsepersonellnemnd. Alvorlighetsgraden i de oversendte sakene vurderes gjennomgående som stor. Helsetilsynet fant ikke grunnlag for reaksjon mot 48 helsepersonell involvert i saker oversendt fra fylkene. Det ble gitt 60 advarsler. Grunnen til disse advarslene er hovedsakelig uforsvarlig pasientbehandling.

I 2003 mistet 56 helsepersonell sin autorisasjon. For 29 av disse er misbruk av rusmidler årsak til autorisasjonstapet. Fire helsepersonell mistet autorisasjonen på grunn av seksuell utnyttning av pasient. Tre helsepersonell mistet autorisasjonen på grunn av egen sykdom. Årsaken til de resterende 20 autorisasjonstapene er forskjellige alvorlige brudd på helsepersonellovens bestemmelser. En psykolog mistet sin autorisasjon i 2001, en i 2002 og en i 2003.

Helsetilsynet har sendt ti anmeldelser til politiet for mulige straffbare forhold i 2003. Det må presiseres at den tilsynsmessige behandling og den strafferettslige behandling har vidt forskjellig formål og skjer derfor parallelt. Helsepersonell-lovens formål er å bidra til sikkerhet for pasienter, kvalitet i helsetjenesten og tillit til helsepersonell.